

## Belma Kurtalija

### Klesar tišine: Testament podno Kozare

Sjedio je Stojan na pragu, tamo gdje se spajaju memla stare kuće i oštri planinski zrak, držeći u krilu dlijeto koje je više ličilo na produžetak njegove sopstvene kosti nego na alat. Pred njim je stajao neotesan komad bijelog mramora, nijem i težak, poput kakvog drevnog grijeha koji niko ne smije ispovijediti. Sunce je zapadalo, krvareći po horizontu onom istom crvenom bojom kojom je nekada tekla rijeka podno grada, dok su se sjene izduživale poput prstiju utopljenika što traže slamku spasa.

Znaš li, putniče namjerniče, koliko teži kamen koji nije postao spomenik? Teži je od svake izgovorene laži, jer u sebi čuva tišinu vijekova.

Stojan nije klesao imena. On je klesao praznine. U društvu koje se guši u viškovima - višku istorije, višku ponosa, višku žuči, on je tragao za onim što nedostaje. Njegov zanat nije se učio iz knjiga, već iz jecaja vjetra koji se lomi o vrhove Kozare. Bio je to zanat prepoznavanja onoga što je a priori upisano u bit ovog naroda: tragičnog postojanja između dva čekića, onog božanskog i onog dželatskog.

„Dedo, šta to tražiš u tom kamenu?“ upita ga jednom unuk, dječak čije su oči još bile bistri potoci, nezamućeni muljem svakodnevice.

Stojan zastade, a prašina se slegnu na njegove vjeđe poput pepela zaboravljenih ognjišta.

„Tražim odgovor na pitanje koje se niko ne usuđuje postaviti, sinko. Je li čovjek slobodan zato što bira svoj put, ili je slobodan tek onda kada shvati da puta nema, već da je on sam ta prtina kroz snijeg?“

Zar nije ironično da mi, sinovi ove grude, gradimo kule od pijeska, a klanjamo se kamenim temeljima koje nismo ni postavili?

Njegovo dlijeto udari o mramor. Cink.

Zvuk odjeknu poput krika u praznoj crkvi.

Stojan je znao: svaki udarac oduzima kamenu, ali dodaje smislu. Da bi dobio lik, moraš ubiti gromađu. Da bi postao čovjek, moraš li ubiti zvijer u sebi, ili je samo naučiti da mirno spava dok ne prođe oluja?

U ovom kutku svijeta, gdje se arhaizmi miješaju s modernim ništavilom, Stojan je bio čuvar logosa. Njegove ruke, ispucale poput kore starog hrasta, nisu samo oblikovale materiju, one su krotile vrijeme.

„Sve je ovo pusta tlapnja“, mrmljao bi u bradu, koristeći riječi koje su odavno isparile iz rječnika mladih generacija. „Svi mi hoćemo da ostavimo trag, a zaboravljamo da je najdublji trag onaj koji voda ostavi u kamenu, ne silom, nego istrajnošću.“

No, šta ako je taj kamen naša sopstvena duša? Šta ako je klesar zapravo Bog koji se igra našim patnjama, pokušavajući iz nas izvući nešto što nismo ni znali da posjedujemo?

Te večeri, pod mliječnim svjetlom mjeseca koji je ličio na srebrenjak bačen pred prosjaka, Stojan završi svoj rad. Nije to bila figura niti reljef. Bio je to savršen, glatki krug u samom središtu mramora. Rupa. Prozor u ništa. Ili možda prozor u sve?

Kada ga ujutro nađoše ukočenog na tom istom pragu, ruka mu je i dalje počivala na tom krugu. Lice mu je bilo mirno, bez sjenke straha. Možda je konačno shvatio da je najveća umjetnost upravo ta - znati kada prestati klesati i pustiti da tišina kaže ono što riječi, te krhke i varljive posude, nikada neće moći.

Ostao je samo kamen.

I pitanje koje i dalje vibrira u zraku iznad Banjaluke:

Jesmo li mi klesari svoje sudbine ili samo krhotine koje otpadaju dok neko drugi oblikuje vječnost?